

de klerk bij de weeskamer Jan van Leeuwen. Ook den secretaris der stad, die de drukte niet meester kon worden, werd een hulp gegeven, namelijk Pieter Vink, gezworen klerk ter secretarie.

De commandant de place Verdat was inmiddels weer vervangen door Sergent, die zijn kwartier van het huis van Murdoch in de Boompjes wilde verplaatsen naar het logement het Zwijnshoofd. Hier kon hij echter niet opgenomen worden, zoodat hij zich tevreden moest stellen met een kwartier bij A. van Rossem aan de Grootemarkt tegenover het Zwijnshoofd. Zijn bureau werd echter in het logement gevestigd. Later requireerde hij nog een corps-de-garde voor acht paarden bij zijn kwartier. Daar er in de buurt niets geschikts te vinden was, werd voor het doel midden op de markt een houten loodsje opgeslagen. Verder requireerde hij nog de benoodigde schrijfbehoeften en papier en een woning voor zijn opperofficieren. Voor dit doel werden de huizen van Van Oven op het Westnieuwland en Van der Straal op het Steiger aangewezen. Toen hij ook nog een lokaal eischte om zijn arrestanten onder dak te brengen en een plaats om „in cas crimineel” militaire executie te laten doen, werd hem aangezegd, dat hij zich daarover met den stadsmajoor Van den Bylaart en zijn hulp, sergeant Monier, moest verstaan. Dit had tengevolge, dat op aandringen van den stadsmajoor de admiraliteit op de Maze haar provoost afstond tot berging van de Fransche arrestanten echter onder voorwaarde, dat de Franschen zelf voor hun voeding en bewaking zouden zorgen. Later bleek deze te klein te zijn en moest er toch een nieuwe gevangenis gebouwd worden. Het tribunaal en het bureau van den aan dit tribunaal verbonden „accusateur public” van het Fransche leger werd in het Oudemannenhuis gevestigd. Ook werd nog een benedenhuis in het Hang voor stadsrekening gehuurd ten einde de kleermakers van het Fransche leger onder dak te brengen.

Generaal Bonnaud liet den Raad door een adjudant verzoeken of hij gebruik zou mogen maken van de rijtuigen der burgeressen Osy, om naar den Haag te rijden. De Raad was daar juist over aan het beraadslagen, toen het bericht kwam, dat de rijtuigen reeds weggehaald waren.

Op 27 Januari kwam generaal Pichegru met eenige der representanten op weg naar Bergen op Zoom in de stad. Om hem te ontvangen werden de burgers La Regnière en Smits naar de Delftsche poort gezonden. Het gezelschap liet zich echter zoolang wachten, dat deze burgers vervangen moesten worden door hun medeburgers Vos en Verbrugge. Dezen ontvingen de Fransche autoriteiten en brachten hen naar het huis van Schieland. De generaal liet onmiddellijk door zijn adjudant paarden voor de „voitures” requireeren en was met zijn gezelschap verdwenen, voordat de Raad hem had kunnen complimenteeren.

Het lijkt mij thans beter het aaneengeschakeld verhaal der gebeurtenissen op te geven en de stof naar verschillende onderwerpen te splitsen; eerst komt dan aan de beurt:

DE INKWARTIERING

Deze bezorgde de regeering, hoewel zij alle moeielijkheden zooveel mogelijk op de schalisten afschoof, toch nog genoeg last. Een burger, Zwart genaamd, had geweigerd de bij hem ingekwartierde Fransche militairen in zijn huis te ontvangen. Hij werd voor dit feit voor den Raad „gerequireerd en gereprimandeerd”.

Om alle burgers te hooren, die aanspraak maakten op schadevergoeding voor het opnemen van Fransche militairen van 21–25 Januari werd op 28 Januari eene commissie ingesteld, bestaande uit de burgers, Arnoldus van Gennep, Jan Jongeneel, G. Dommels, Laurens Verwijck en J. F. Ellinckhuyzen. Zij zouden op Zaterdag 31 Januari in het Timmerhuis van 10–11 des morgens en van vier tot zeven uur des namiddags zitting houden. Ook werd deze commissie nog belast, met het hooren dergenen, die na 25 Januari meer dan een persoon in inkwartiering gehad hadden. Zij moesten daarvoor in de eerste week driemaal, later tweemaal, van 4 tot 7 uur des namiddags zitting houden. Voor hun eerste werkzaamheden kregen zij 20 stuivers, voor de latere 10 stuivers per dag. Voor het verkrijgen van inlichtingen konden zij zich tot de boden, provoosten en schalisten wenden.

De door deze burgers toegewezen schadevegoedingen werden door een andere commissie, bestaande uit de burgers A. Mees, Abr. Noordwijns en P. Wachter uitbetaald.

Een groote verlichting was het voor de burgerij, toen, zooals Malher uit naam van Bonnaud op 29 Januari aan den raad berichtte, de Fransche magazijnen gereed waren. De Fransche soldaten kregen daaruit van 30 Januari af de noodige levensmiddelen. Dit werd op verzoek van den Franschen bevelhebber door een publicatie ter kennis van de burgers gebracht. Wilden de burgers de bij hen ingekwartierde soldaten toch te eten geven, dan kon dit slechts beschouwd worden „comme un effet de la fraternité qui règne entre les deux nations”. Deze uitreiking van levensmiddelen veroorzaakte echter weer allerlei knoeierijen. Door de soldaten werden de uit de magazijnen ontvangen levensmiddelen nog al eens aan burgers verkocht en dat tegen een meestal zeer geringen prijs. Het stadsbestuur verbood nu de burgerij van de Fransche militairen levensmiddelen te koopen op straffe van een boete van 3 gulden.

Bij ditzelfde schrijven eischte Malher nog het oprichten op het plein „de la poste aux chevaux”, in de buurt van het tegenwoordige museum Boymans, van een groote loods, die 10 voet breed moest zijn. Dit gebouw zou moeten gezet worden langs een groote zich daar bevindende muur. Aan het eene einde der loods zou een gesloten stal voor 20 paarden moeten gemaakt worden, terwijl het andere einde open zou moeten blijven. Daar zouden dan „les equipages et fourgons de l'Etat major de la division worden geborgen. Tevens requireerde hij nog alle ledige ruimten, voor stallen geschikt, in de buurt van het Gemeenlandshuis. Hij wilde dat daarin dadelijk „des rateliers et auges” (ruiven en houten bakken) gemaakt zouden worden, teneinde daarin de paarden der ordonnansen en der gendarmerie onder dak te brengen. Dit alles moest met „célérité” in orde gemaakt worden. Het stadsbestuur kon niet anders doen dan met bekwamen spoed voor al het geëischte te zorgen.

De Fransche troepen waren voor het grootste deel bij de burgers onder dak gebracht, terwijl de Hollandsche troepen met de bestaande verblijven voor militairen genoeg moes-

26. EEN FRANSCH SOLDAAT IN 1795.

ten nemen. Teneinde de burgerij van den drukkenden last der inkwartiering te bevrijden en ook omdat deze weigerde haar pakhuizen te verhuren om soldaten daarin onder dak te brengen, besloot de stadsregeering barakken of houten kazernen te doen opslaan. Op 28 Januari werd aan de raadsleden Hoffman en Tomputte opdracht gegeven te onderzoeken, waar die het best geplaatst zouden kunnen worden. Het bouwen zelf en al wat er mede samenhang werd aan de burgers Ellinckhuysen, Hoffman, Heyting en Costerman overgelaten. Het vinden van het noodige hout voor deze barakken leverde zooveel moeilijkheden op, dat de stadsbouwmeester Verhellouw voorstelde den Raad van State te verzoeken eenige der houten loodsen, bij het hospitaal op Fijenoort staande, te willen afstaan.

Het Fransch garnizoen der stad bestond uit twee bataljons infanterie, die 1500 man sterk waren (voltallig hadden zij 2200 man onder de wapenen moeten tellen) en 400 ruiters. De Fransche commandant geloofde, dat het garnizoen nog wel versterkt zou worden. Hij drukte dan ook de commissie op het hart bij den bouw der kazernen te rekenen op een garnizoen van 3300 man infanterie en 500 ruiters, benevens stalling voor 500 paarden. Hij zelf zou gaarne zijn troepen in kazernen bijeen zien. De commissie besloot de kazernen te bouwen op de Nieuwemarkt en op de plaats achter den Doelen. Bij den bouw zouden de werklieden voor $\frac{2}{3}$ of $\frac{3}{4}$ bestaan uit burgers die bekend stonden, „omtrent de waare belangen van het Vaderland verligt en dus de nieuwe orde van zaken, waaruyt het Heil van 't algemeen moet voortvloeyen, toegedaan te zijn”.

De Fransche generaal berichtte op 30 Januari, dat er 150 à 200 schurftige Fransche soldaten in de stad zouden komen. Men besloot dezen in het hospitaal op Fijenoort te plaatsen. Dit was echter in het geheel niet naar den zin van majoor Snijders, militair directeur van dit hospitaal. Wel bevonden er zich slechts 7 à 800 zieken in het hospitaal, terwijl er voor 1500 man plaats was, maar hij wilde over de toelating der schurftige Franschen eerst na raadpleging van dr. Van der Kemp beslissen. De uitslag van zijn beraad met den dokter was, dat er 250 schurftlijders geborgen

konden worden. Men zou voor hen aparte menage houden en de Fransche chirurgijn-majoor had aangenomen hen te behandelen en te genezen. Majoor Snijders vroeg voor deze Franschen nog om nieuwe kachels en wenschte spoedig bericht te ontvangen, wanneer de manschappen verwacht werden. Op 1 Februari kreeg majoor Snijders zijn kachels en op 3 Februari verschenen de schurftige Franschen. Zij werden vermeerderd met alle soldaten, bij wie bij de inspecties en parades schurft geconstateerd werd.

Onder de vrijgestelden van inkwartiering behoorden ook weduwen en alleen wonende vrouwen. Dit veroorzaakte nog al eens misbruik; zoo vroeg een weduwe Groeninx geboren Cornets de Groot vrijstelling van inkwartiering, terwijl later bleek, dat zij haren schoonzoon Grovestins bij zich in huis had. Dit geval gaf aanleiding, dat in de publicatie de verandering werd aangebracht, dat alleen zij waren vrijgesteld, die geen man in huis hadden.

Op Donderdag 5 Februari waren er ook weer eenige representanten in de stad. Generaal Bonnaud berichtte door den kastelein van het Gemeenlandshuis hun aankomst aan den Raad. De wethouders Van Zeller en Van Hoogstraten werden aangewezen om hen te complimenteeren en te geleiden naar het huis van Thomas Littledale in de Boompjes, waar de burgers Beelaerts en Meyners hen zouden opwachten. Van dit bezoek is verder niets meer bekend.

Op 17 Februari kwam te Rotterdam de representant Treuve met een gevolg van 7 personen. Burger Meyners kreeg weer opdracht het huis van Littledale voor hem in gereedheid te brengen. De burgers De Jongh en Van Hoogstraten ontvingen de Franschen en bleven met hen maaltijden, welke maaltijd, (ook weer een bewijs hoe slecht het met de financiën stond) „ten menageuste mogelijk” bekostigd werd.

Het Comité militaire in den Haag had zich ook met de inkwartiering der troepen in de verschillende steden te bemoeien. De Fransche opperbevelhebber had aan het comité medegedeeld, dat het in zijn voornemen lag in de stad Rotterdam en de omliggende plaatsen 11200 man voetvolk en 4800 ruiters met hun paarden in te kwartieren. Het

27. EEN FRANSCH SOLDAAT IN 1795.

comité vroeg nu aan het Rotterdamsch stadsbestuur, hoe dit het best te doen was. Uit den brief van het comité blijkt, hoe zij met klachten uit steden, dorpen, ambachten en gehuchten over den ondragelijken last der inkwartiering overstelpt werden. Zij wilden, dat het bestuur van Rotterdam in het oog zou houden de grootte der steden en dorpen en het aantal der vermogende ingezetenen. De corpsen moesten zooveel mogelijk bij een of in nabij elkaar liggende plaatsen ingekwartierd worden. Ook eischte het comité opgaaf van de publieke gebouwen, geschikt om troepen in te bergen en van het aantal Hollandsche troepen, die nog behalve de Fransche opgenomen konden worden. Aan het slot van zijn schrijven drong het comité er nog op aan, dat de municipaliteit er voor moest zorgen, dat de ingekwartierde Fransche soldaten hun eigen menage deden of hun rantsoen brood en vleesch in het huishouden, waar zij ingekwartierd waren, inbrachten.

Op voorstel der municipaliteit van den Haag werd op Zaterdag 7 Februari op het Raadhuis te Rotterdam eene conferentie der steden in het zuidelijk deel van Holland bijeengeroepen. Er waren afgevaardigden uit de steden, Dordrecht, Schiedam, Delft, den Haag, Brielle en Rotterdam. Voor Rotterdam traden op de burgers G. Costerman en J. F. Hoffman. De conferentie kwam tot het besluit, dat in de stad Rotterdam en omgelegen dorpen 3000 man voetvolk en 1000 man ruiters met hun paarden geplaatst konden worden. Deze werden verdeeld als volgt:

Rotterdam	2000	man	voetvolk	en	520	ruiters
De buitenwijken . .	200	„	„	„	—	„
Hillegersberg . . .	240	„	„	„	120	„
Bleiswijk	80	„	„	„	60	„
Moerkapelle	80	„	„	„	—	„
Zevenhuizen	80	„	„	„	60	„
Capelle	240	„	„	„	120	„
Charlois Katendrecht	80	„	„	„	120	„
Beukelsdijk	—	„	„	„	—	„

3000 man voetvolk en 1000 ruiters

In het schrijven, waarbij dit aan het comité bericht werd, werd er nog nadrukkelijk op gewezen, dat men bij de inkwartiering niet alleen te rekenen had met het aantal soldaten maar ook met „een groot aantal administraties of bureaux aan welke een considerabel aantal zo manschappen als paarden zijn geaffecteerd, welke onder de respective commissarissen van oorlog, die bij de hoofdquartieren blijven, staan en eveneens daarom weder in de steeden worden geinkwartierd en waarvan wij ook rijkelijk onze portie hebben en die wij dus vertrouwen, dat ons onder de 2000 man voetvolk en 520 man paardenvolk, onze stad aanbedeeld, ook zullen worden aangereekend”.

De andere steden zouden opnemen:

Dordrecht	2000	man	voetvolk	en	1000	ruiters
Schiedam	1200	„	„	„	600	„
Brielle	1600	„	„	„	600	„
Delft	1800	„	„	„	600	„
Den Haag	1600	„	„	„	1000	„

Dit maakte dus met het contingent van Rotterdam tezamen uit 11200 man voetvolk en 4800 ruiters.

De schouten der verschillende dorpen werden tegen Dinsdag 10 Februari op het Raadhuis ontboden, ten einde te vernemen, welk aantal Franschen zij zouden moeten opnemen. Tevens zouden zij dan hunne bezwaren nog kunnen kenbaar maken. Vele bewoners van de dorpen betoonden zich onwillig om de militairen op te nemen. Zoo kwam de schout van Moordrecht vragen, wat hij moest doen om zijn onwillige burgers te dwingen. Hij kreeg tot antwoord, dat hij, evenals dit in de stad geschiedde, de onwilligen met geweld tot het opnemen der soldaten moest dwingen. Hij moest daarvoor de hulp van den bevelvoerende officier inroepen.

In de laatste dagen van het provisioneel bestuur kwamen de wijkmeesters Jan Ys van der Vliet en Gerrit van der Pals met het voorstel om in naam der „tans zoo geëerbiedigde gelijkheid” aan alle van inkwartiering vrijgestelden, als weduwen, oude vrijsters en zieken een belasting op te leggen. Zij zeiden in hun memorie: „Dat het ook in geenen

deele met de gelijkheid strookt dat vermogende ingezetenen gelijkelijk met minvermogenden, ja zelfs met behoeftigen in de inquantiering hebben gedragen, dat rijkaarts, waaronder verscheide, die door het zweet en bloed hunner mede-ingezetenen en door de voormalige door hen bekleede vette ampten en bedieningen hunne schatkisten hebben gevuld, met behoeftige arbeiders of ambagtslieden zijn gelijk gesteld geweest en de eersten zoowel als de laatsten maar met één man ter inquantiering zijn belast geworden". De deliberatie hierover werd uitgesteld en tot deze belasting is het eerst onder het opvolgende bestuur gekomen.

Nog den laatsten dag van het provisioneel bestuur trachtten de ijkmeesters het Boterhuis voor het ijken, waarvoor de tijd was aangebroken, vrij te krijgen. Dit gelukte echter niet. Zij moesten zelf maar trachten een geschikt lokaal voor hun werkzaamheden te vinden.

Aan het einde hunner regeeringsperiode bedankte het provisioneel bestuur de schalisten voor hun hulp en moeite inzake de inkwartiering, met verzoek om „hun zoogewaardeerde diensten te blijven praesteeren."

Zeer te beklagen waren intusschen de Hollandsche troepen, wier aantal nog met 170 man van het garnizoen van Muiden vermeerderd was. Zij ontvingen geen of zeer onregelde betaling en verpleging, daar hunne magazijnen aan de Franschen overgegaan waren (een poging om hetgeen zij noodig hadden uit de Engelsche magazijnen bij wijze van leening te verkrijgen, bij den commissaire des guerres Legendre gedaan, mislukte) en moesten bovendien hun goede kwartieren voor de binnenrukkende Franschen ont-ruimen en dit moest nog binnen 1 of 2 \times 24 uur geschieden. De municipaliteit vergat bij haar zorg voor de Fransche soldaten de Hollandsche geheel, zoodat generaal Bonnaud aan het stadsbestuur de klacht der Hollandsche soldaten moest overbrengen dat zij „ni nourris, ni couchés" waren. Hij wees er de regeering op dat men zodoende de soldaten zou „degouter" van het nieuwe regime en dat men hen kon winnen door te zorgen dat zij kregen wat hun toekwam.

Op 28 Februari vaardigde het stadsbestuur op last van Bonnaud nog een proclamatie uit, waarbij de burgerij

vermaand werd de Hollandsche soldaten niet te beoordeelen naar enkele slechte elementen, die door hun woorden of daden aanstoot gegeven hadden. De burgers moesten niet vergeten dat de soldaten mogelijk nog als hun verdedigers zouden moeten optreden. De zoogenaamde slechte elementen zullen wel de Oranjegezinden geweest zijn, die uiteraard in het Nederlandsche leger talrijk waren. De Oranjegezindheid der soldaten komt duidelijk uit door hetgeen burger Van Hees uit Rotterdam bij het tolhek te Rhoon overkwam. Hij had daar de „insultes” te ondergaan van eenige Hollandsche soldaten, omdat bij de nationale cocarde droeg. Daar de soldaten gezegd hadden, dat zij naar Rotterdam zouden trekken, voelde Van Hees zich verplicht het stadsbestuur met zijn wedervaren in kennis te stellen teneinde „confusie” binnen de stad te voorkomen. Voor zijn bericht werd hij zeer vriendelijk bedankt.

De provisonееle representanten van het volk van Holland verlangden van alle steden en plaatsen in de provincie opgave van de Hollandsche troepen, die zich daar bevonden met opgave van den staat en het gehouden gedrag dier corpsen. In ieder garnizoen zou daarvoor een generale revue gehouden worden. Te Rotterdam werd die revue in overleg met generaal Bonnaud en kolonel Spiering bepaald op Woensdag 10 Februari 3 uur des namiddags op de Beurs. Wethouder De Jongh en het raadslid Plemp werden met het houden der revue belast. Zij maakten van de troepen een monsterrol op, die ter kennisneming naar generaal Bonnaud gezonden werd. Zoodra deze papieren van Bonnaud terug ontvangen werden, zouden ze aan het Comité van Algemeen welzijn in den Haag gezonden worden. Wethouder De Jongh en het raadslid Tomputte hielden ook revue over de Hollandsche troepen te Bleiswijk en Hillegersberg.

DE SCHUTTERIJ

Wij hebben gezien, dat de burgerij op den dag van het planten van den Vrijheidsboom vergaderd was geweest om de officieren der schutterij te kiezen. Op 28 Januari

brachten de burgers Cornelis Lans, J. P. van Heel en M. M. de Monchy een lijst der benoemde officieren. Nog dien-zelfden dag kwamen eenige dier officieren zich over hun aanstelling beklagen. De Raad verwees hen voor hun bezwaren naar den eerstdaags op te richten krijgsraad. Het-zelfde geschiedde met de burgers die bezwaar maakten tegen de benoeming der officieren. Nadat de 12 compagniën in handen van wethouder De Jongh (eventueel te vervangen door wethouder Zeller) en het raadslid Plemp den eed hadden afgelegd was de schutterij in staat om de wacht van de zoogenaamde vrijwillige schutterij over te nemen. Tot kolonel werd benoemd de burger M. M. de Monchy en tot provisioneel secretaris G. van der Pals. Tot majoors werden benoemd H. Dufez, J. Johanneau La Regnière, Jan Have-laar Junior en Simon Lans en tot adjudanten met den rang van kapitein J. B. Bol, N. Haan, C. Boele en J. Terhoeven. De nieuwe kolonel De Monchy werd door de burgers Ellinckhuyzen en Van Hoogstraten aan generaal Bonnaud en den commandant de place Sergent voorgesteld.

De voornaamste bezigheid der schutterij was het betrekken der wachten, vooral die bij het raadhuis, waar de hoofd-wacht gevestigd was. Overdag was de wacht gehuisvest in het „corps de garde” onder het raadhuis, 's nachts werden de schutters in het raadhuis zelf ondergebracht. Na afloop der wacht werd er aan wethouders rapport uitgebracht. Dit rapport werd ook aan Bonnaud gezonden na eerst door den baljuw in het Fransch vertaald te zijn.

De regeling der maaltijden veroorzaakte ook nog eenige moeite. De kolonel wilde de schutters telkens in kleine troepjes naar huis zenden om te middagmalen. Als dit niet goed gevonden werd, moesten de schutters op kosten der stad gevoed worden. De kolonel had zelf al eenige keeren het ontbijt voor de schutters betaald. De Raad weigerde hiervoor geld ter beschikking te stellen. Hij wilde slechts eenig geld voorschieten. De kosten voor de maaltijden moesten uit de boeten der nalatige schutters betaald worden. Dit kon best voldoende zijn, als men maar niet teveel voor de maaltijden uitgaf. Voor het ontbijt was 2 stuivers per man al voldoende.

Over de exercitiën der schutterij is nagenoeg niets bekend. kapitein De Haan, commandant der 9e compagnie, liet zijn schutters op Woensdag 4 Februari 3¹/₂ uur des namiddags op de groote Beurs exerceeren. Voor de exercities zal wel gebruikt zijn het door den boekverkooper G. Roos in de Huidestraat te Amsterdam uitgegeven Nationaal handboek voor Nederlands burger- en landmilitie, van den burger J. van Manen. Het werk was in Rotterdam voor een gulden en 8 stuivers te bekomen bij den boekhandelaar P. Holsteyn.

FRANSCH EISCHEN EN REQUISITIES

Behalve de reeds eerder vermelde requisities werden door den adjudant Malher dagelijks 5000 turven geëischt. Deze requisitie werd gevolgd door die van „biljetten in blanco”. De stadsdrukker, Waesberge, kreeg last die dadelijk te drukken. Daarna kwam de beurt aan den commissaire des guerres Legendre, die elke vier dagen 1000 pond vleesch en 8 schapen en elken dag 5000 rations brood moest hebben. Bovendien eischte hij nog een ruime stal voor zijn voertuigen, een plaats om huiden te zouten, 1000 pond zout, een blaasbalg en een rijtuig. Bij hem sloot zich aan de commissaire des vivres, die op Maandag 2 Februari 40 slachtbeesten hebben moest. Daar deze dieren niet voorhanden waren, werd een zekere Jan Kanters uitgezonden om te trachten die in den omtrek der stad te krijgen. Hij had slechts een dag tijd om zijn beesten bijeen te brengen en moest zich Maandag met zijn beesten op de Nieuwemarkt bevinden, waar deze door eenige veehandelaars, den Franschen commissaris en de eigenaars „gepriseerd” zouden worden. Voor ieder aangebracht beest zou Kanters een gulden krijgen. De stad zou de beesten betalen. Men gaf zich al die moeite uit angst, dat de Franschen het gerequireerde anders met geweld zouden binnenhalen. Generaal Bonnaud requireerde dan weer was en gegoten kaarsen en nog eenige andere benooidigheden, welke door de burgers Groeneveld en Van der Hart bij Kock en Walters voor stadsrekening gekocht werden. Ook bestelde Bonnaud bij Johannes Gijzing, leerkooper op de Korte Hoogstraat, en bij De Vletter, schoenmaker, 700 paar

schoenen. Hij betaalde deze met assignaten, die volgens de later te vermelden regeling, niet in stedelijke recepissen hadden behoeven verwisseld te worden. Echter besloot de stadsregeering dit „voor deze reis en zonder consequentie toch te doen. Een inspecteur des vivres requireerde vervolgens een plaats om 10 ovens op te stellen.” Men verwees hem naar den commissaire des guerres Legendre en wendde zich zelf om hulp tot Pichegru, waarvan de uitslag later vermeld zal worden.

Blijkens een publicatie der Staten-Generaal hadden de Fransche representanten te kennen gegeven, dat het noodig was, dat ten spoedigste verzorgd werden „eenige benodigheden tot onderhoud en kleeding der Fransche troupes vereischt bestaande dezelve in: „Tweemaal honderd duizend quintalen (centenaars) koorn, vijf millioenen rations hooy van vyftien pond, tweemaal honderd duizend rations strooy van tien pond, vijf millioenen schepels haver à 10 pond ieder, alle marksgewigt, honderd en vyftig duizend paar schoenen, twintig duizend paar laarzen, twintig duizend lakensche rokken en vesten, veertig duizend gebrijde broeken, honderd en vyftig duizend pantalons van grof linnen of tylt, tweemaal honderd duizend hembden, vijftig duizend hoeden, alles te leveren te Nymegen, Thiel en 's-Hertogenbosch in drie termijnen binnen één maand, en twaalfduizend ossen binnen twee maanden”.

De representanten deelden verder mede, dat zij in plaats van zooals dat in andere landen geschied was, zelve voor het binnenhalen van het geëischte te zorgen, aan onze natie een blijk van de goede gezindheid der Fransche natie wilden geven door dit aan het Nederlandsche bestuur over te laten. Voor de betaling zou later een schikking getroffen worden.

De Staten-Generaal drukten in hun publicatie de hoop uit, dat alle ingezetenen zouden medewerken; zij wilden alles aanbesteden en de zaak door de provinciën laten bekostigen. Aan de ingezetenen werd dan op het ernstigst onder het oog gebracht „de ongelegenheid, waarin zij zig zelve zouden stellen, wanneer zij daarin onwillig of zelfs agterlijk waren, want dat wij bewust zijnde van de serieuze intentie van bovengemelde representanten der Fransche natie, dat

het gevraagde op zijn tijd bezorgd worde, op het nadrukkelijk meenen te moeten waarschouwen, dat zij zig zelve zouden te wijten hebben, wanneer middelen van dwang en geweld moesten geëmployeerd worden om te bekoomen, hetgeen wij gaarne op de minst drukkende wijze en met de meeste ordre en geregeldheid wilden verzorgd hebben." De Staten-Generaal spraken aan het slot hunner publicatie de hoop uit, dat zij, die het verlangde in belangrijke hoeveelheden bezaten, bereid zouden zijn het tegen een redelijken, desnoods gerechtelijk vast te stellen prijs te verkoopen en dat zij ook het transport naar de bovengenoemde plaatsen zouden willen bevorderen.

Vermoedelijk stond met deze publicatie een verzoek van het comité van algemeen welzijn in den Haag in verband om vóór 6 Februari te willen opgeven de in de stad aanwezige voorraden van hooi, stroo, gedorscht graan als tarwe en rogge, tarwe- en roggemeel, haver en slachtbaar rundvee en van het aantal met twee paarden bespannen wagens, dat voor het vervoer van deze hoeveelheden noodig zou zijn. De Raad wendde zich om inlichtingen tot de hoofdlieden van het voermangsgilde Hendrik Ernst en Klaas Vervloet, tot de pondgaarders (korenmakelaars) P. Ham en I. de Buck en de hoofdlieden van het vleeschhouters en gruttersgilde. Van dezen antwoordden de pondgaarders, dat er slechts zeer weinig graan in de stad was, over den voorraad meel moesten zij nog inlichtingen inwinnen. Zij stelden, om schaarschheid van graan te voorkomen, voor om het stoken van jenever te verbieden, en rapporteerden later nog uitvoerig over de aanwezige hoeveelheden graan en meel en over hetgeen er per week voor het garnizoen en de branderijen te Schiedam en Delftshaven noodig zou zijn. De pondgaarders werden voor hun rapport bedankt. Of en wat de andere deskundigen geantwoord hebben is niet bekend.

Afgezien van de bovenvermelde requisitie in het groot eischten de Fransche representanten blijkens een schrijven der provisioneele representanten van het volk van Holland nog de levering binnen 3 dagen van 20.000 paar militaire schoenen. Bevolen werd daarbij alle schoenen in requisitie te stellen en alle schoenmakers nacht en dag te laten werken.

De schoenen moesten te Utrecht geleverd worden. De Raad ontbood de hoofdlieden van het schoenmakersgilde, Jacobus van der Graaff en Gregorius van der Paard en verlangde van hen te weten hoeveel paar militaire schoenen in de stad te krijgen waren en hoeveel en tot welken prijs er binnen drie dagen gemaakt zouden kunnen worden. Zij antwoordden, dat er niet meer dan 515 paar gemaakte schoenen in de stad te vinden waren en dat er tegen Zaterdag nog 300 paar nieuwe afgeleverd zouden kunnen worden. Zij werden aangemaand hun uiterste best te doen om aan de requisitie te voldoen. Het mocht werkelijk gelukken op Zaterdag 14 Februari 12 manden met 1241 paar schoenen aan de municipaliteit van Utrecht af te zenden. De inspecteur Hory te Utrecht beweerde dat er slechts 708 paar schoenen aangekomen waren en dat hij er 32 van had moeten afkeuren. Het Rotterdamsch stadsbestuur verweerde zich krachtig tegen den inspecteur en wist met behulp van dat van Utrecht, waaraan het de zending geadresseerd had, met last aan Hory niets zonder reçu af te geven, gedaan te krijgen, dat de Fransche autoriteiten moesten erkennen de 1241 paar schoenen ontvangen te hebben. De betrouwbaarheid van Hory schijnt niet erg groot geweest te zijn. Hij had gevraagd de schoenen direct naar het Fransche magazijn te zenden.

De Raad werd op 16 Februari opgeschrikt door eene requisitie van den commissaire der tweede divisie de l'armée du Nord, Petit; deze requireerde ook al binnen drie dagen aan den inspecteur-generaal Michel in Utrecht te leveren, 20000 pond zout en 30000 potten jenever. Op een klacht over deze requisitie bij monde van den burger Meyners aan generaal Pichegru gedaan, werd de municipaliteit door hem, blijkbaar tegen den zin der representanten gemachtigd deze requisitie voorloopig onuitgevoerd te laten. Pichegru dacht, dat, daar de 2e divisie met Rotterdam en omstreken niets te maken had, deze wel onwettig zou zijn. Intusschen had men al voor het voldoen aan deze en misschien ook aan andere requisities 50 wagens met twee paarden uit de ambachten, Cool, Overschie, Hillegersberg, Moercapelle, Zevenhuizen, Zegwaart en Zoetermeer gerequireerd en daartoe de noodige bevelen uitgevaardigd en was

men al begonnen het gerequireerde bijeen te brengen. Uit het antwoord van het stadsbestuur op het schrijven van Pichegru blijkt, dat bij deze requisitie betrokken waren Petit, commissaire des guerres-ordonnateur de la 2e division de l'Armée du Nord, Michel, inspecteur des fournitures particulières en Daudy, die den afwezigen commissaire des guerres Legrendre verving. Het lijkt mij een privaat knoeipartijtje dezer citoyens geweest te zijn. In den brief aan Pichegru kwam o.m. het volgende voor: „Notre ville qui est déjà chargée du quartier general ne peut suffire aux requisitions, qu'on exige de tems en tems, aussi nos provisions diminuent de manière que nous pourrons être sous peu dans des besoins pressants. Permettez nous, Citoyen général que nous profitons de cette occasion pour vous observer que la quantité de bureaux, que nous avons dans cette ville occupe déjà tout l'emplacement, que notre local ne nous permet presque plus de suffire aux demandes qu'on nous fait; entre autres un citoyen, Margarn, inspecteur des vivres, est venu vous prévenir dimanche qu'incessamment nous recevrons en ville un constructeur et un inspecteur general afin de construire des fours militaires, nous vous sollicitons instamment, que vous donniez vos ordres afin qu'on fasse construire ces fours dans quelqu'autre ville voisine, puisqu'il nous est absolument impossible de fournir un emplacement convenable.” De brief werd gesloten met de volgende liefelijke vleierij: „Permettez, General, que la municipalité à l'admiration pour vos vertus guerrieres joigne l'estime la plus sentie pour des vertus plus douces qui ont peut être moins d'éclat, mais caracterisent encore mieux l'homme sensible, équitable et bienfaisant.”

Aan de municipaliteit van Utrecht werd geschreven, opdat deze aan den citoyen Michel zou berichten, dat hij voorloopig niets ontvangen zou. Dadelijk na de ontvangst der requisitie had men ook aan de vertegenwoordigers der stad in de vergadering der provisioneele representanten van het volk van Holland geschreven. Dezen wendden zich tot generaal Pichegru en daardoor hebben zij bewerkt, dat er van deze requisities niets gekomen is. Huichelbos van Liender bracht in een brief verslag uit over hetgeen hij en

zijn collega's in die zaak gedaan hadden en drukte de municipaliteit op het hart in een eventueel schrijven aan Pichegru toch vooral kort te zijn. Deze raad kwam helaas te laat, want het aan Pichegru gezonden schrijven was lang en breedspakig uitgevallen.

Op 2 Februari 1795 wendde het comité door Holland belast met de bezorging van het door de representanten van het Fransche volk gerequireerde zich tot de municipaliteiten in de provincie met het verzoek om zoo spoedig mogelijk de ingezetenen er toe te bewegen vrijwillig een, twee of meer hemden ter beschikking te stellen. De municipaliteiten moesten binnen de acht dagen van den uitslag hunner pogingen aan het comité verslag doen. Als uitvloeisel dezer vraag werd door het stadsbestuur op 6 Februari een publicatie gedaan, waarbij de inwoners werden aangemaand, vrijwillig hemden af te staan ter voldoening aan de eischen der Fransche representanten. Wethouders en raden zouden eenige personen aanwijzen, die van Maandag 9 Februari af zitting zouden houden van 10—12¹/₂ uur des morgens en van 2¹/₂—5 uur des namiddags in de Lombardstraat, het Oude Mannenhuis en het Weeshuis van de Leeuwestraatsche kerk op den Schiedamschen dijk, tot het in ontvangst nemen der hemden. Zij, die dit verlangden, zouden een ontvangcedul kunnen eischen. Er werden 5338 hemden ingeleverd. De meeste burgers hadden twee hemden, alleen een N. N. en de burger Johaneau de La Regnière met zijn zoon hadden ieder 12 hemden gegeven. Aan het comité werd van de opbrengst der inzameling kennis gegeven, waarop het bevel kwam den geheelen voorraad hemden naar Utrecht op te zenden.

Hetzelfde comité had ook nog geschreven over eene leverantie van lakens. De levering der lakens, carsayen (wol-len stof) enz. voor het Fransche leger was namelijk opgedragen aan de burgers Faber Lugan en Co. te Amsterdam. Deze hadden weer van burgers van Rotterdam à contant de benoodigde stoffen aangekocht. Deze winkeliers wilden nu, daar zij vreesden niet betaald te zullen worden, niets leveren. Het comité vroeg nu de hulp der municipaliteit ten einde die goederen, welke door de firma Faber Lugan en Co. ge-

kocht waren, aan den agent dier firma Verboom te doen leveren, zoodat zij naar het comité van algemeen welzijn te Amsterdam verzonden zouden kunnen worden. Aan de verkoopers kon het bestuur steeds verzekeren, dat zij drie maanden na leveringen in contanten betaald zouden worden. Ook vroeg het comité nog naar schoenen, waarop geantwoord werd, dat, al hetgeen er aan schoenen in de stad voorhanden was en in korten tijd gemaakt kon worden reeds naar Utrecht verzonden was.

In een volgend schrijven van het comité tot bezorging der noodwendigheden voor het Fransche leger toonde dit zich zeer ontevreden over de geringe medewerking die het van de municipaliteiten en in het bijzonder van die van Rotterdam ondervond. Het comité had van hen „als brave en gezèeerde burgers” anders verwacht. Het Rotterdamsch stadsbestuur had burger Verboom alleen er op uit laten trekken om te trachten de gekochte goederen los te krijgen en ook niets gedaan om de kooplieden te „encourageeren om hun vaderland drie maanden crediet te geven.” Het comité dreigde, dat het zich bij de representanten beklagen zou. De houding der Rotterdamsche winkeliers, zoo heette het in den brief, kwam voort uit een allerschandelijkst eigenbelang en het comité zou zulk een houding ten einde die niet verder te doen toenemen „aller rigoureust” moeten tegengaan.

Uit het antwoord der municipaliteit blijkt duidelijk, dat het comité ten onrechte zijn verwijten aan de Rotterdamsche kooplieden gericht had. Deze hadden niet aan het land op tijd, maar aan Faber Lugan en Co. welk huis te Amsterdam „van geen crediet jousseerde” à contant verkocht. Faber Lugan en Co. bleven in gebreke hun engagementen te voldoen en dus waren de Rotterdamsche leveranciers van hunne verplichtingen ontslagen. De municipaliteit zond bij haar schrijven een 15 tal bewijsstukken,“ ontleend aan de briefwisseling der Amsterdamsche firma met de Rotterdamsche kooplieden, 13 der laatsten hadden zich dadelijk bereid verklaard aan het land tegen eene „promesse” van het comité, dat zij over drie maanden in klinkende specie betaald zouden worden, te leveren, zulk eene promesse

konden zij dan disconteeren en op die wijze weer opnieuw inkoopen. Het comité had dus de niet levering der noodige stoffen aan zich zelf te danken, doordat het zich met „oneerlijke eigenbelang zoekers” in betrekking gesteld had. Het comité wilde echter zijn ongelijk niet dadelijk toegeven en verklaarde, dat het met het stadsbestuur geen pennestrijd wilde voeren, daar hun tijd daarvoor te kostbaar was. Echter wilden zij gaarne overleg plegen met de Rotterdamsche kooplieden, waarvoor twee leden van het comité op Dinsdag 3 Maart te Rotterdam zouden komen. De kooplieden werden tegen 12 uur van dien dag op het raadhuis ontboden. Het schijnt, dat deze zaak toen tot aller tevredenheid geregeld is, want er is niets meer over te vinden.

Grooten last bezorgden ook de veelvuldige requisities van paarden en rijtuigen door de Franschen. De hoofdlieden van het voermansgilde Klaas Vervloet en Hendrik Ernst kregen last zooveel mogelijk dadelijk aan de requisities der Franschen te voldoen. Zij hadden al dadelijk moeilijkheden met sommigen hunner gildebroeders, die onwillig en anderen, die nalatig waren in het bezorgen van het geëischte. Hendrik Ernst schijnt tegen de moeilijkheden van zijn ambt niet opgewassen geweest te zijn en werd vervangen door Gerrit van der Wal. Echter werd hij met Jan Heege Junior toch nog als hulp aan de beide hoofdlieden toegevoegd. Het comité van algemeen welzijn had tot alle municipaliteiten het verzoek gericht om steeds paarden en rijtuigen gereed te houden voor den dienst der Fransche representanten en commandanten.

Voor Rotterdam eischte Lagrange, „inspecteur divisionnaire des postes des armées”, het vestigen van een zoogenaamde relai. Dit zou moeten bestaan uit 24 paarden, die uitsluitend zouden moeten dienen voor het vervoer van „depêches et courriers” der Fransche republiek. Geen particulier zou van dezen dienst gebruik mogen maken. De Fransche koeriers en andere reizende personen, tot het Fransche leger behorende, waren zeer ontevreden over de werking van dezen dienst en beweerden, dat zij veel te lang opgehouden werden, eer zij het noodige konden bekomen. Ook blijkt uit een schrijven der municipaliteit van den Haag,

dat de daar voor den dienst der Franschen gerequireerde rijtuigen te Rotterdam veel te lang moesten vertoeven, doordat het zoo lang duurde voor men voedsel voor de paarden kon bekomen, soms was dit zelfs in het geheel niet te verkrijgen.

De hoofdlieden van het voermansgilde ontvingen op Zaterdag 7 Februari van de stadsregeering last, er onverwijld voor te zorgen, dat in een stal zoo dicht mogelijk bij het raadhuis altijd gereed zouden staan twintig tot vier en twintig paarden, door de voerlieden om beurten te leveren; werden er van deze paarden in gebruik genomen, dan moesten die dadelijk vervangen worden, zoodat het bepaalde getal altijd beschikbaar bleef. Waren de gildebreeders ook maar eenigszins onwillig, of nalatig, dan hadden de hoofdlieden het recht hun onmiddellijk hun akten van aanstelling af te eischen, die zij dan aan wethouders en raden moesten afgeven. Het was de bedoeling, dat bij deze requisities rijtuigen en paarden in dienst van „fabrieken en traficquen” moesten vrijblijven, echter werd daarmee in het geheel geen rekening gehouden.”

Intusschen had ook het comité van algemeen welzijn zich tot alle schouten en gerechten op het platteland in de provincie Holland gewend om de noodige paarden en wagens te bezorgen. Dit veroorzaakte groote moeielijkheden. De voerlieden van het Katendrechtsche veer te Katendrecht weigerden aan de Franschen hun rijtuigen af te staan. Zij gaven voor, dat zij hun rijtuigen, acht in getal, ter beschikking van het comité moesten houden. Dientengevolge moesten de vier rijtuigen, die behalve genoemde acht in Katendrecht te vinden waren, veel te veel dienst doen. Op klacht van twee schepenen van Katendrecht kregen de voerlieden van het veer het bevel hun paarden en rijtuigen bij alle requisities te laten gebruiken. Bij verderen onwil zouden zij gestraft worden met inhouding hunner akten van aanstelling.

Die voerlieden, die tevens ook herbergiers waren, veroorzaakten later nog veel last, doordat zij volstandig weigerden Fransche officieren en koeriers tegen betaling in assignaten in hunne herbergen op te nemen. Op de klacht

hierover door de schepenen van Katendrecht bij den Raad van Rotterdam ingebracht, kregen zij het antwoord, dat zij de voerlieden maar moesten bedreigen met intrekking hunner akten van aanstelling. Het is niet bekend, of dit geholpen heeft en of schepenen van Katendrecht de doorreizende Franschen, die zij door de weigering der herbergiers zelf in huis hadden moeten nemen, zijn kwijt geraakt.

Bernardus de la Faille, secretaris en waarnemend schout te Hillegersberg, bleef in gebreke om aan de requisitie van het comité van algemeen welzijn te voldoen. Hij had vier wagens uit Hillegersberg en evenveel uit Bergschenhoek moeten leveren. De municipuliteit van Rotterdam schreef hem, dat het comité met zijn verzuim in kennis gesteld zou worden en hij zichzelf dan maar moest verantwoorden; vanwege de stad zouden er ook tegen hem maatregelen genomen worden.

Schout en gerecht van Bleiswijk hadden van het comité van algemeen welzijn een aanschrijving ontvangen om vier en een andere om drie bespannen wagens te leveren. Zij wisten nu niet of zij drie, vier of zeven wagens te leveren hadden; zij waren nog steeds niet in het bezit van 26 à 28 wagens, die in beslag genomen waren om de benoedigheden voor de armée te vervoeren. Wat dit gemis voor een dorp als Bleiswijk beduidde, is licht te beseffen en al werd hun ook geantwoord, dat zij konden volstaan met het leveren van drie wagens per dag, zoo was toch reeds deze dagelijksche levering een ondragelijke last.

Schout en schepenen van IJsselmonde beklagden zich over den geheel onvoldoenden dienst aan het Kralingsche veer, waar de gerequireerde rijtuigen en paarden bij voortdoring ontbraken.

De toestand op de dorpen verergerde nog, doordat de Franschen op hun eigen houtje aan het requireeren van voertuigen gingen; zoo werden van wege de beruchte 2e divisie der armée du Nord te Utrecht te Bleiswijk 21 wagens opgeëischt om goederen van Jaarsveld naar Utrecht te vervoeren. Ook Zevenhuizen had aan een eisch tot levering van 18 voertuigen te voldoen. Natuurlijk kon nu weer niet voldaan worden aan de requisities van het comité van

algemeen welzijn van Holland, zoodat dat comité de voertuigen die het noodig had, weer van andere dorpen moest afvorderen. Het stadsbestuur van Rotterdam wendde zich tot generaal Pichegru om deze requisities ongedaan te maken. In dien brief lieten wethouders en raden hun vermoeden doorschemeren, dat het met deze requisities, evenmin als met die derzelfde divisie van 20000 pond zout en 30000 pinten jenever, in orde was. Zij wezen er op, dat Bleiswijk meer bepaald tot het gebied behoorde, dat aan de 5e divisie der armée du Nord was toegedeeld en dat ook beide dorpen geheel buiten staat waren aan die requisitie te voldoen, aangezien de voor de 2e divisie door den préposé au fourrage, Klefkens, opgeëischte wagens de laatsten waren, die er zich in het dorp bevonden en deze voor den landbouw en veeteelt onmisbaar waren. Verder gaven zij de Engelschen de schuld van het weghalen der 26 à 28 wagens uit het dorp Bleiswijk en eindigden zij met de hoop uit te spreken, dat de gerequireerde wagens dadelijk teruggegeven zouden worden, en mocht dit niet mogelijk zijn, dat zij dan ten minste niet verder dan Utrecht zouden behoeven te gaan.

Het is wel verwonderlijk, dat er bij den geweldigen buit aan allerlei legervoorraden, die den Franschen door het gesloten water in handen gevallen was, nog zooveel gerequireerd moest worden. De commissaire des guerres Legendre wees echter alle aanvragen, om deze voorraden te mogen gebruiken tot onderhoud der Fransche troepen, af. In het Zwanengat, thans de Spoorweghaven, zagen wij reeds dat verschillende schepen met voorraad voor het Engelsche leger lagen en ook in Leuvehaven, Haringvliet en Wijnhaven was dit het geval; ook waren vele pakhuizen met Engelsche goederen gevuld. Het stadsbestuur had aan generaal Bonnaud reeds een commissie, bestaande uit de raadsleden Van Beeftingh en Van Hoogstraten en den burger Pieter Snel, gezonden, ten einde over deze goederen, in de vaartuigen en pakhuizen geborgen, te spreken. Een burger, J. W. Nippold, deed nog eene poging om een deel der Engelsche legervoorraden aan de Franschen te onttrekken door zich als kooper van deze uit te geven. Hij had die goederen in een zevental schepen geladen, die hij zoo spoedig de vorst dit

toeliet, van plan was naar Elsfleth aan de Wezer te zenden, Een der schippers, Douwe Hendriks genaamd, die met zijn met geweren en ander oorlogstuig geladen Friesche tjalk in de Leuvehaven lag, kwam dit aan het stadsbestuur verraden. Ook generaal Bonnaud kwam achter dit geval. Hij verlangde nadere inlichtingen en scheen, zooals uit een publicatie van hem blijkt, bevreesd geweest te zijn, dat er met deze wapens iets tegen de Franschen ondernomen zou worden; op zijn bevel werd een publicatie uitgevaardigd, dat ieder, die niet tot de schutterij behoorde en geen bestuursambtenaar was, de wapens, die hij in zijn bezit had, binnen 24 uur moest inleveren, op straf van als suspect beschouwd en behandeld te zullen worden. Ieder, die goederen in zijn bezit had aan het Engelsche gouvernement, de Engelsche officieren of de Fransche emigranten toekomende, moest dit dadelijk opgeven en ieder, die iets van het tuig of de lading der Engelsche schepen in zijn bezit had, moest dit aan het Timmerhuis komen afgeven. Voor het aannemen dezer voorwerpen werd een commissie benoemd bestaande uit de sloopstimmerlieden P. van Zwijndrecht, Glavimans, Kerkhof, Van Heiningen, Brakel en Frater. Zij hielden daarvoor zitting op Maandag 5 Februari en vijf volgende dagen. De zoogenaamd aan Nippold toebehorende wapens en goederen werden door de Franschen in bezit genomen; aan de protesten van Nippolds advocaat Arnoldus van Gennep stoorden zij zich niet.

Cornelis van der Touw werd tot opzichter over de Engelsche schepen aangesteld tegen een loon van 30 stuivers per dag. Hij mocht ook anderen daarvoor aannemen tegen betaling van 18 stuivers per dag. Dit geld werd niet door de Franschen maar door de stad betaald.

De burgers Azon, Nieuwerkerk en Ary de Heer werden gemachtigd de goederen uit de Engelsche schepen te doen lossen en op de zolders en pakhuizen, die hun zouden worden aangewezen, te doen opslaan, nadat de schepen door een adjudant van den Franschen generaal, door een gerechtsbode der stad vergezeld, onderzocht waren.

Waaruit eigenlijk precies de buit bestond is niet op te geven. De lijsten van den buit ontbreken. In verschillende

langs Maas en Noord gelegen plaatsen lagen nog met Engelsche legervoorraden beladen schepen. De schippers dier vaartuigen wilden geld voor hun vracht en ligdagen ontvangen en wendden zich tot het Rotterdamsche stadsbestuur, dat hen echter naar den commissaire des guerres, Legendre, verwees. Te Delft trachtten de Franschen zich eenige vaartuigen met hooi toe te eigenen, dat echter niet aan de Engelschen, doch aan de Rotterdamsche kooplieden Ellinkhuysen, Borrelet en Bontier toebehoorde.

Aan den commissaire des guerres, Legendre en zijn hulp, Daudy, had het stadsbestuur reeds lang alles betreffende de Engelsche legervoorraden opgegeven, toen de „vice-commissaire pour la marine et le commerce de la République française” te Rotterdam¹⁾, Fouscuberte, zich uit naam van zijn superieur Touffait te Amsterdam tot de municipaliteit wendde ten einde te weten te komen, welke maatregelen er genomen waren met betrekking tot de schepen, ladingen en koopwaren, aan de vijanden der Fransche republiek behoorende. Hij twijfelde niet of hij zou deze opgave binnen weinige dagen kunnen krijgen. Touffait eischte:

1. „L'état de tous les bâtimens ennemis de la République française et des bélandres (pleiten) ou allèges (lichters) qui se trouvent à Rotterdam, en spécifiant leurs capacités en tonneaux, l'espèce et les quantités des marchandises qu'ils contiennent et quelles en étoient les destinations et enfin les noms des propriétaires des bâtimens, bélandres, allèges et de leurs cargaisons.” 2. „La liste des équipages de ces bâtimens.” 3. „L'inventaire des marchandises appartenant aux ennemis et déposées dans les magasins particuliers, en indiquant où sont ces magasins”.

Tot slot schreef Touffait in zijn brief „La république française en distinguant des pavillons ennemis celui des provinces unies a droit d'attendre que toutes les autorités qui devront participer à l'exécution des arrêtés de ses representans s'empresseront de donner des preuves de zèle à un gouvernement qui en recueillant les fruits de ses con-

1) Overeenkomende met een vice-consul van Frankrijk van den tegenwoordigen tijd.

quêtes sur les ennemis de l'égalité assure à tous les peuples libres la plus intime fraternité. Le soussigné compte sur une prompte et satisfaisante réponse."

Het arrest der representanten, dat de aanleiding gegeven had tot het schrijven van Touffait, bevatte ongeveer hetzelfde als de nota van Touffait. Alleen werd voor iedere haven een aparte lijst verlangd, terwijl Touffait tweemaal per week een uitgebreid verslag van zijn ondergeschikten zonder die splitsing eischte. Touffait mocht ook geen ambtenaren zonder verlof der representanten aanstellen. De representanten, die dit stuk geteekend hadden, waren Basset, Frecine, Charles Cochon, Roberjot, Portiez de l'Oise. Joubert en Alquier.

Het Rotterdamsche stadsbestuur verwees Fouscuberte naar den commissaire des guerres Legendre en zijn hulp Daudy. Er is niets meer over deze zaak te vinden, zoodat Fouscuberte en Touffait zeker in het bezit der verlangde inlichtingen gekomen zijn.